

dezer dagen mijn ervaring was, dat badsponsen veel aan ons strand te vinden zijn: hij bedoelde de ledige eiernesten van den Grooten Wulk of Horen, Buccinum undatum. Het kostte moeite, hem te overtuigen, dat hij ongelijk had, ieder immers noemt dat toch sponsen? Ik heb er hem maar geen cijfer voor gegeven.

Haarlem.

Dr. CALKOEN.

BOTANISCHE AANTEKENINGEN.

VI. Een vergiftig gras.

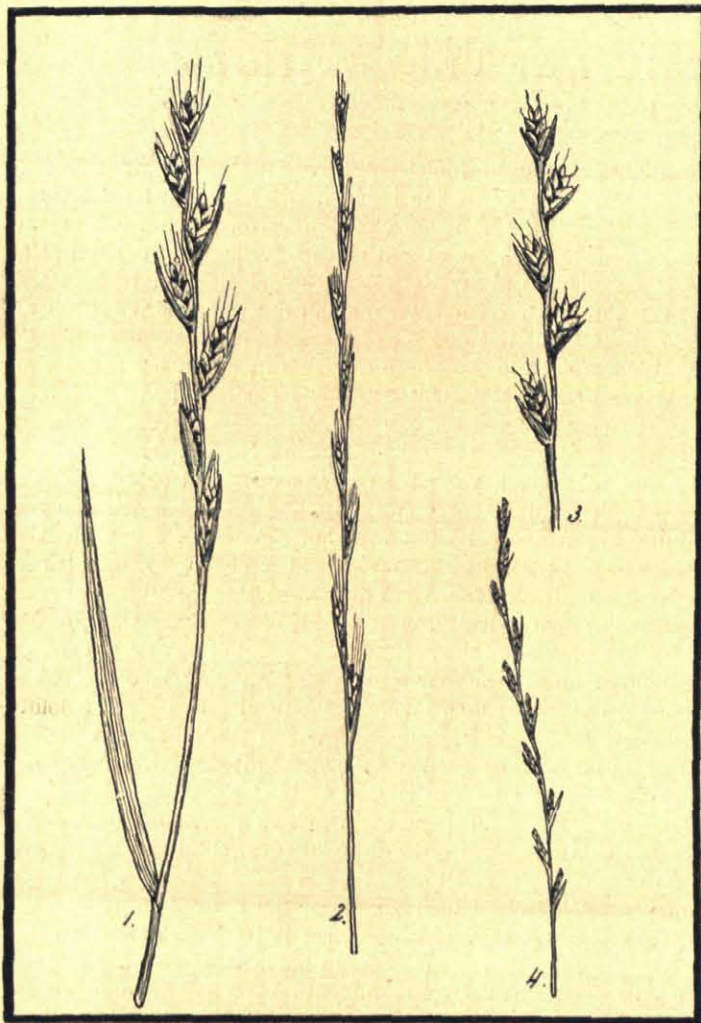

EIGENLIJK had de titel wel mogen luiden: *het vergiftige gras*, want *Lolium temulentum* L., waarover wij het willen hebben, is het eenige lid dezer zoo bij uitstek nuttige familie, dat giftige eigenschappen vertoont, en zooals blijken zal, bezit het die niet zelf, maar heeft ze aan zijn gastvrijheid te danken. Het is dan ook reeds in de oudheid als verderfelijk gesignaleerd, hetgeen genoegzaam blijkt uit zijn naam. Men vermoedt namelijk, dat het woord *Lolium* afkomstig is van een Grieksch woord (*ollumi*) dat doden of verderven beteekent en dat de giftige eigenschappen van onzen dolik reeds in het derde boek van Ovidius vermeld zijn. [Vgl. *loglis* (It.), *lolik* of *dolik* (H.), *Lolch* (D.)]. Het staat dan ook bij de landbouwers in een slecht blaadje. De vruchtjes bevatten namelijk een narkotsch werkende stof (*Temuline*), die niet alleen doodelijk is voor sommige dieren, maar ook bij menschen ziekten kan veroorzaken, zelfs met doodelijken afloop. De onderzoekingen van *Vogl* en *Nestler* hebben echter aan het licht gebracht, dat die giftige eigenschappen op rekening gesteld moeten worden van een zwam, die met *Lolium temulentum* in symbiose schijnt te leven. Daar het een veelvuldig voorkomend onkruid onder tarwe en gerst is, kwam het vooral vroeger, toen de triermachines nog niet bestonden en het graan niet zoo goed gezuiverd werd als nu, wel eens voor, dat het meel ook gemalen dolikzaden bevatte. Het brood, hiervan gebakken, of het bier, hiervan gebrouwen, veroorzaakte brakingen enz. Men meende zelfs, dat er oogziekten door ontstonden. In Schotland schijnt men er een zeer slechte ondervinding mee te hebben opgedaan. In tijden van oorlog gaf men eens het vee, uit gebrek aan ander voedsel, dolik te eten, met het gevolg, dat het grootste deel ziek werd en stierf. Zoo zijn er meer verhalen in omloop, die misschien wel ten deele op fantasie berusten, doch die in ieder geval aansporen de plant in het oog te houden en er voorzichtig mee te zijn.

Nu is het een gemakkelijk kenbare plant. Van de gewone *Lolium perenne* (zie *D. L. N.* jaarg. X pag. 104) onderscheidt het zich allereerst door de kelkkafjes. Deze zijn lang, hard en broos, „kraakbeenig” zeggen de flora's.

Bovendien bezitten de kroonkafjes bijna altijd naalden. Door die kafaalden gelijkt het meer op *Lolium multiflorum*, het tegenwoordig zooveel uitgezaaide Italiaansch raaigras, maar dit laatste bezit kleine, dunne kelkkafjes, die meestal slechts de halve lengte van het aartje bereiken, en veel kleiner bloemen en zaden. Nu is *Lolium temulentum* een nog al veranderlijke plant. Er komen verscheidene vormen van voor, die zooals uit fig. (1—3) blijkt in-habitus vrij wat van elkaar afwijken. Fig. 1 stelt den normalen vorm voor. Het is de top van een 5 d.M. hooge plant en behoort tot het ras: *macrochaeton* (lange naald). De bladen en stengel zijn vooral dicht onder de aar ruw. De kelkkafjes zijn langer dan het aartje en de kafaald is lang en recht. Fig. 2 stelt voor de variëteit: *oliganthum*, die zooals uit de kelkkafjes en de naalden blijkt, ook tot het ras *macrochaeton* behoort, maar de bloemen zijn kleiner en weinig talrijk, zoodat de plant, die lang en schraal is, er geheel anders uitziet. Deze eigenaardige vorm schijnt niet zooveel voor te komen. Fig. 3 stelt voor de top van een exemplaar,

dat tot het ras *arvense* behoort. Deze planten zijn meestal lager en bezitten een kortere aar. De kelkkafjes zijn meestal iets *korter*, zelden even lang als het aartje. De kafnaald is kort, zwak en heen en weer gebogen. De geheele plant is lichter van kleur en maakt, doordat ze meestal aan den voet sterk vertakt is, een geheel anderen indruk dan de 2 vorige vormen. Er worden hiervan nog een tweetal ondervormen onderscheiden, n.l. de var. *robustum* met ruwe stengels en de var. *speciosum* met gladde stengels. Deze laatste variëteit schijnt nog al

zeldzaam te wezen, wij hebben ze nog slechts eenmaal gevonden. In Europa komen nog een aantal afwijkingen voor, waarvan wij er vermoedelijk één in ons land hebben aangetroffen. Het is de var. *Gussonei*. Het exemplaar, is niet zeer fraai: wij vonden het op één der Handelsterreinen om Rotterdam. Het meest lijkt het op de var. *oliganthum* maar de kelkkafjes zijn vooral bij de oudere aartjes zeer lang (2 c.M.) en smal lancetvormig. De kafnaalden zijn ook zeer lang en sterk heen en weer gebogen: De geheele plant is smal en slank. Wij hebben echter nooit andere exemplaren ter vergelijking gezien, zoodat vergissing niet geheel is uitgesloten.

De bovengenoemde vormen, kunnen als volgt gerangschikt worden:

A. *macrochaeton*, A. Braun.

Stengels van boven naar beneden ruw. Kelkkafjes iets *langer* dan het aartje. Kroonkafjes met rechte, langekafnaald.

II. *oliganthum* Gren. en Godr. Aartjes armbloemig, daardoor de aar dun en stijf.

B. *arvense* Bab. Plant lichter van kleur. Kelkkafjes *korter* dan het aartje. Kafnaald met korte, heen en weer gebogen naald (die zelden ontbreekt).

I. *robustum* Koch. Stengels ruw.

II. *speciosum* Koch. Stengels glad.

C. *Gussonei* Parl. Met korte bladeren, kortere aar en zeer slanke, lancetvormige kelkkafjes en lange naalden.

DE PADDENSTOELENTENTONSTELLING TE ZEIST.

241

Als fig. 4 hebben wij geteekend *Lolium remotum*, Schr., ook wel *Lolium linicola* Sonder genoemd. Deze soort is aan de vorige zeer nauw verwant en, als men de beschrijvingen leest, er niet gemakkelijk van te onderscheiden. Doch zooals wel meer gebeurt, heeft men ze eenmaal gezien, dan is het verschil sprekend genoeg. De teekening is gemaakt op dezelfde schaal als de andere, dus op $\frac{2}{3}$ van de natuurlijke grootte, naar een exemplaar door Dr. v. d. Bosch, den vroegeren president der Ned. Bot. Vereeniging, op Z.-Beveland verzameld. Dadelijk valt op hoeveel kleiner en slanker ze is dan *Lol. temulentum*. Ze is geelgroen van kleur, heeft slanke, dunne stengels en een smalle aar. De aartjes zijn klein en tegen de spil aangedrukt. De kelkkafjes zijn korter, soms zeer veel korter dan het aartje en een kafnaald ontbreekt meestal. Ze gelijkt dan ook, als ze jong is, veel op *Lol. perenne*. Als wij ons goed herinneren, komt er in het herbarium der Ned. Bot. Vereeniging geen genaald exemplaar voor. Een andere vraag is, of ze nog wel tot onze indigenen behoort. Wij namen ze slechts eenmaal (1903) waar op een vlasland bij Hillesluis, maar de akker is verdwenen en de plant dus ook. Het Vereenigingsherbarium mist, meenen wij, ook exemplaren uit den laatsten tijd. Misschien kan dit stukje dezen of genen, in wiens omgeving vlasakkers voorkomen, er toe opwekken er eens op uit te gaan. Wij zijn altijd gaarne bereid, bij twijfel omtrent juiste determinatie, hulp te verleen en houden ons aanbevolen voor mededeelingen omtrent vindplaatsen.

Rotterdam, Aug. 1910.
Snellinckstraat 10 a.

JANSEN en WACHTER.

DE PADDENSTOELENTENTONSTELLING TE ZEIST.

ET was voorzeker eene heele onderneming eene tentoonstelling te organiseeren op een nog zoo weinig bekend en bemind gebied. De Nederlandsche Mycologische Vereeniging heeft het aangedurfd en het moet gezegd, zij heeft eer van haar werk gehad.

Zoowel voor hen, die nog nooit een paddenstoel goed hadden bekeken, als voor hen, die zich reeds jaren met het determineeren er van hadden bezig gehouden, was er overvloed van interessants te zien en vooral voor de laatsten is het eene prachtige gelegenheid geweest om met hunne studie een stap voorwaarts te komen, en eens kennis te maken met families, geslachten of soorten, die in hunne gewone omgeving niet voorkomen.

Uit de wijze, waarop de tentoonstelling was ingericht, de lange tafels smaakvol met heide en planten versierd, en de zwammen keurig opgesteld in mos, gras en doode blaren inplaats van op schoteltjes of bordjes blijkt, dat hier een artistieke geest aan het werk was geweest, waaraan de Heer Ruys de voorzitter der vereeniging niet vreemd is, terwijl uit het bijeengebrachte materiaal, de rangschikking er van en de inlichtingen, die bereidwillig aan het publiek werden verschaft, kan worden opgemaakt, dat er een degelijke kern, waarvan eene levende kracht uitgaat, schuilt in de Ned. Myc. Vereeniging.

Het meeste levend materiaal was bijeen gebracht door den Heer L. H. van Berk te Zeist aan wien dan ook de medaille werd toegekend voor het grootst aantal goed gedetermineerde soorten uitgelooft door Mevrouw A. J. de Beaufort-Hoeufft te Zeist.

Het aantal ingezonden ascomyceten was betrekkelijk gering, de medaille daarvoor uitgelooft door Mevrouw van Romondt-Vis werd toegekend aan Mevr. E. Kalshoven te 's Heerenberg.

Het werk over »De Paddenstoelen van Nederland«, beschikbaar gesteld door den heer J. Leur, te Bussum, als prijs voor het grootste aantal soorten polyporaceën, werd toegewezen aan Dr J. Tresling, te Ter Apel.